

В. В. Булат

*студ. I курсу магістратури економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: д.ю.н., проф. Т. В. Степанова

ВИДИ ПІДСУДНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ ЗГІДНО З ПОЛОЖЕННЯМИ ЧИННОГО ГПК УКРАЇНИ

Питання видів підсудності господарських справ носить здебільшого теоретичний характер. Вказане пов'язано з тим, що юрист-практик при складанні позовної заяви та визначенні підсудності конкретної справи перш за все звертається до норм Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) з метою обґрунтування обрання певного суду, а не для

визначення того чи іншого виду підсудності, одне з правил якого буде застосовуватися до господарської справи. Проте розробка теоретичних засад видів підсудності господарських справ допомагає практикуючим юристам і судовим органам зменшити кількість помилок при визначенні підсудності, дозволяє удосконалити та систематизувати нормативно-правову базу, оскільки в будь-якому випадку види підсудності виокремлюються законодавцем у чинному ГПК України [1, с. 111].

Так, ГПК України у третьому параграфі другої глави визначає територіальну юрисдикцію (підсудність), яка, в свою чергу, включає загальне правило територіальної підсудності, підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя, підсудність справ за вибором позивача та виключну підсудність справ [2].

Найбільш поширеним видом підсудності є територіальна підсудність. Одним із видів територіальної підсудності виділяють загальну територіальну підсудність, основним правилом якої є визначення підсудності спору за місцезнаходженням однієї із сторін по справі (відповідача по справі, сторони, зобов'язаної за договором) або предмету спору (місцезнаходження майна) [1, с. 111].

Таким чином, частини 1, 3, 6, 7, 8, 9 ст. 30 ГПК України, які закріплені як виключна підсудність, фактично також є нормами, які закріплюють загальну територіальну підсудність. Так, наприклад, спори, що виникають з приводу нерухомого майна, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна або основної його частини [2, ст. 30]. Вказане фактично є правилом територіальної підсудності, а не виключної, оскільки господарський суд, який буде розглядати спір, за визначеною вище категорією справ буде визначатися за місцезнаходженням майна або основної його частини.

Аналогічна ситуація з ч. 9 ст. 30 ГПК України, згідно якої справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, у тому числі справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також спорів про визнання недійсними правочинів за позовом контролюючого органу на виконання його повноважень, визначених Податковим кодексом України, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника [2, ст. 30].

В свою чергу, виключною підсудністю є встановлена підсудність певної категорії справ чітко визначеним господарським судом, що виключає можливість розгляду їх в будь-яких інших господарських судах [3, с. 99]. Правила виключної підсудності регулюються ст. 30 ГПК України.

Наприклад, справи про арешт судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням морського порту України, в якому перебуває або до якого прямує судно, або порту реєстрації судна [2, ст. 30].

ГПК України також закріплює підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя (ст. 28 ГПК України). Вважаємо, що положення ч. 1 даної статті, а саме: «підсудність господарської справи, у якій однією із сторін є господарський суд або суддя господарського суду, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, визначається ухвалою суду вищої інстанції, постановленою без повідомлення сторін», слід віднести до виключної підсудності. Разом з тим, положення ч. 2, а саме: «підсудність справ, у яких однією із сторін є Верховний Суд, визначається за загальними правилами підсудності» – до загальної територіальної підсудності.

Альтернативна підсудність (або підсудність справ за вибором позивача, як вона закріплена в ГПК України) дає право вибору, наприклад позивач за власним вибором може подати позов до одного з декількох судів або в справах за участю кількох відповідачів, суд розглядає справу за місцезнаходженням чи місцем проживання одного з них за вибором позивача [2].

В теорії процесу виділяють також підсудність за зв'язком справ, яка характеризується тим, що незалежно від територіальної приналежності спір підлягає розгляду в суді, де розглядається інша справа, з якою пов'язаний спір [4, с. 128]. Варто зауважити, що вказані правила визначення підсудності включені до виключної підсудності справ і встановлені в ст. 30 ГПК України, яка зазначає, що зустрічний позов та позов третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, незалежно від їх підсудності пред'являються в господарський суд за місцем розгляду первісного позову.

В теорії існує також договірна підсудність. У випадку її закріплення в Кодексі за згодою сторін може бути обрана або змінена територіальна чи альтернативна підсудність. Але чинний ГПК України не містить правил, що дозволяють використовувати в господарському процесі договірну підсудність.

Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо доречним частково погодитись з закріпленням правил територіальної юрисдикції (підсудності) справ в третьому параграфі другої глави ГПК України.

На наш погляд, даний параграф потребує певних змін, а саме:

1. Необхідно ч. 2 ст. 28 та частини 1, 3, 6, 7, 8, 9 ст. 30 ГПК України (які входять до складу виключної компетенції) віднести до загальних правил територіальної підсудності.

2. Вважаємо доцільним включити ч. 1 ст. 28 ГПК України до складу виключної підсудності.

3. Потрібно положення ч. 10 ст. 30 ГПК України виокремити в самостійний вид територіальної підсудності – підсудність за зв'язком справ.

Разом з тим вважаємо, що доцільним буде закріпити в ГПК України договірну підсудність, тому що існування даного виду підсудності в процесуальному праві є додатковою гарантією для фізичних та юридичних осіб при захисті порушених прав, що дозволить у повній мірі реалізувати суб'єктами господарювання права, надані їм процесуальним законодавством.

Список використаної літератури

1. Петренко Н. О. Види підсудності. *Сучасне міжнародне та вітчизняне право як регулятор суспільних відносин* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 7–8 жовтня 2010 р.). У 3–х частинах. Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2010. Ч. 2. С. 109–111.
2. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798–ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Степанова Т. В. Поняття, види та правила визначення підсудності господарських справ. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління : Наук. зб. праць екон.–прав. ф–ту ОНУ імені І. І. Мечникова. Одеса : АО «БАХВА», 2008. Том 11. Вип. 22. Ч. 2. С. 97–101.
4. Канарик Ю. С. Поліщук О. Ю. Особливості визначення підсудності господарських спорів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 127–129.